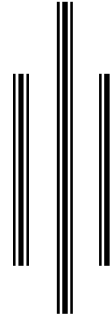

“कक्षा ३ को नयाँ नेपाली शृङ्खला पाठ्यपुस्तकमा
प्रयुक्त कथाहरूको अध्ययन”

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपालीभाषा शिक्षा विभाग अर्न्तगत
स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको नेपाली शिक्षा विषयको
(नेपा.शि.५९८) पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत
शोधपत्र

शोधार्थी
दुर्गा पाण्डे

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-४८-२१९८-९९

क्याम्पस क्रमाङ्क नं. ५९३/०६०

परीक्षा क्रमाङ्क नं. : २८०४५८/०६२

२०६४

निर्देशकको सिफारिस-पत्र

नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको नेपाली भाषा शिक्षा विषयको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत “कक्षा तीनको नयाँ नेपाली शृंखलामा प्रयुक्त कथाहरूको विश्लेषणात्मक अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी दुर्गा पाण्डेले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । यस शोधकार्यसँग म पूर्ण सन्तुष्ट छु । उहाँले परिश्रम र लगनशीलताका साथ गर्नुभएको प्रस्तुत अध्ययन समयसापेक्ष र मौलिक भएकाले यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

शोधनिर्देशक

.....

मिति : २०६४/०९/

मणिप्रभा शर्मा

सह प्राध्यापक

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

त्रि.वि. , कीर्तिपुरं

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभागकी छात्रा दुर्गा पाण्डेले स्नातकोत्तर (एम.एड.) तहमा नेपाली विषयको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नु भएको “कक्षा ३ को नयाँ नेपाली शृंखला पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कथाहरूको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका निमित्त उपयुक्त ठहरिएकाले स्नातकोत्तर उपाधिका लागि स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१.	
२.	
३.	
४.	
५.	

मिति : २०६४/०९/

कृतज्ञता ज्ञापन

कुनै पनि शोध अनुसन्धान लेखन आफैमा जटिल कार्य हो । त्यसमा पनि भाषा शिक्षणसम्बन्धी शोधलेखन ज्यादै महत्वपूर्ण र कठिन हुने महसुस गरिन्छ । नेपाली शिक्षणको मूल अभिष्ट विषयवस्तुको शिक्षण नभई विषयवस्तुको माध्यमबाट भाषिक सीपहरूको शिक्षण गरी विद्यार्थीहरूलाई नेपाली भाषामा दक्ष बनाउनु हो । कथाको विश्लेषण गरी यसबाट के कस्ता भाषिक सीपको विकास गर्न सकिन्छ भन्ने कुरालाई प्रष्ट्याउन कक्षा ३ को 'नयाँ नेपाली श्रृङ्खला पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कथाहरूको अध्ययन' नामक शीर्षकमा शोध तयार गरिएको छ । सर्वप्रथम शोध निर्देशक सहप्राध्यापक श्रीमती मणिप्रभा शर्माप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । प्रस्तुत शोधको शीर्षक चयन, सामग्री संकलन तथा विश्लेषण गर्दा व्यस्तताको बावजुद पनि आवश्यक सहयोग, प्रेरणा र सुझाव दिई सफलताको चुचुरोमा पुऱ्याउनु हुने श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. केदारप्रसाद शर्माप्रति चिरऋणी छु । जम्मा सात परिच्छेदमा विभाजित यस शोधपत्रमा कक्षा ३ को नयाँ नेपाली श्रृङ्खला पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कथाहरूको अध्ययन २०६३ मा पठनपाठन भइरहेको कथाहरूको उद्देश्य, विषयवस्तु, भाषातत्व, लगायतका कथाहरूको विश्लेषणात्मक अध्ययन गर्ने प्रयास गरिएको छ । पाठ्यक्रम अनुरूप प्रयुक्त कथाहरूको स्तरण भए, नभएको, पाठ्यक्रमको उद्देश्यलाई विषयवस्तुले समेट्न सके, नसकेको, विद्यार्थीहरूको रुचि र स्तरअनुसारका कथाहरू राखिएको वा नराखिएको, आदि कुराको विस्तृत अध्ययन गरी सुझाव समेत दिइएकोछ ।

प्रस्तुत शोधपत्र शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाको महत्वपूर्ण स्रोत हो । शोधपत्रको शीर्षक कक्षा ३ को नयाँ नेपाली श्रृङ्खला पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त कथाहरूको अध्ययन भएकाले सकेसम्म पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कथाहरूलाई चिरफार गर्ने प्रयास गरिएको छ । प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्षरूपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने आदरणीय गुरुवर्ग विभागीय प्रमुख सह प्रा. भोजराज ढुङ्गेल, प्रा. डा. हेमाङ्गराज अधिकारी, प्रा. डा. रामचन्द्र लम्साल, डा. पारसमणि भण्डारी र सह प्राध्यापक महेश्वर न्यौपानेप्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । अध्ययनमा उपयुक्त वातावरण तयार गरिदिने दाजु श्री तुल्सीराम पाण्डेलाई धन्यवाद नदिइरहन सकिन्न ।

शोधलेखन कार्यमा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने युनिभर्सिटी कम्प्युटर सर्भिस का अपरेटरकी सुश्री सुजिता प्रधानलाई पनि यथोचित धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

शोधार्थी

दुर्गा पाण्डे

विषय सूची

पृष्ठ

परिच्छेद - एक

१.१ समस्याकथन	१
१.२ अध्ययनको उद्देश्य	२
१.३ अध्ययनको औचित्य	३
१.४ अध्ययनको प्रक्रिया	४
१.५ पूर्व अध्ययनको समीक्षा	५
१.६ अध्ययनको सीमा	६
१.७ भाषा शिक्षणका दृष्टिले कथाको प्रयोजन	७
१.८ कथा शिक्षणको महत्व	७
१.९ पाठ्यपुस्तकमा कथा समावेश गर्नाको औचित्य	८
१.१० मूल प्रयोजन	८
१.११ गौण प्रयोजन	१०
१.१२ शोधपत्रको रूपरेखा	११

परिच्छेद - दुई

प्राथमिक पाठ्यक्रममा कथा विधालाई दिइएको समय र अंक तथा क्षेत्र र क्रम

२.१ पाठ्यक्रमको परिचय	१२
२.१.१ पाठ्यक्रमको अर्थ र परिभाषा	१२
२.२ पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक बीचको सम्बन्ध	१३
२.३ भाषिक सीप विकासको क्षेत्र र क्रम	१४
२.४ छनोट र स्तरण	१५
२.५ पाठ्यक्रमले तोकेको अंक विभाजन र समय विभाजन	१५
सारांश	१७

परिच्छेद - तीन

पाठ्यक्रम अनुरूपताका दृष्टिले नयाँ नेपाली श्रृंखलामा समाविष्ट कथाहरूको विश्लेषण

३.१ सुर्य र वायु	१८
३.२ वायुपङ्खी घोंडा	१९
३.३ तीन शिकारी	१९
३.४ आमाबाबुका भक्त गणेशजी	२०
३.५ बहादुर राजकुमार	२१
३.६ लेखनाथ पौड्याल	२२

छनोट र स्तरणको आधारमा कथाको विश्लेषण

३.५ पृष्ठभूमि	२२
३.६ छनोट गर्दा प्रभाव पार्ने तत्वहरू	२३
३.७ छनोट	२५
सारांश	२६

परिच्छेद - चार

पाठ्यपुस्तकका कथाहरूमा दिइएका नमुना अभ्यासको विश्लेषण

४.१ परिचय	२८
४.२ नमुना अभ्यास र त्यसमा समावेश गरिने प्रश्नका किसिम	३०
४.३ प्रश्नको स्वरूप	३१
सारांश	३३

परिच्छेद - पाँच

निष्कर्ष र सुझावहरू

५.१ निष्कर्ष	३४
५.२ सुझावहरू	३६
५.३ सन्दर्भग्रन्थ - सूची	३९